

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ХЕРСОНЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЇЇ УРБАНІЗОВАНОСТІ

Н.В. Омельченко

Херсонський державний університет,
м. Херсон, Україна

У статті розглянуто основні пріоритети поліпшення якості життя населення Херсонської області як слабоурбанізованого регіону. Розкрито головні проблеми, пов'язані з урбанізаційними процесами в межах регіону та першочергові заходи щодо їх вирішення у напрямку екологічного розвитку території.

Ключові слова: *якість життя, Херсонська область, урбанізованість, екорозвиток.*

N.V. Omelchenko. Priorities of the development of Kherson region considering the features of its urbanization

The article considers the main priorities of improving the quality of life of the population of Kherson region as a weakly urbanized region. The main problems connected with the urbanization processes within the region and the priority measures for their solution in the direction of the ecological development of the territory are revealed.

Key words: *quality of life, Kherson region, urbanization, ecological development.*

Досягнення міського рівня і стандартів життя, різноманіття умов, місць праці і життєвих стратегій, а не «нагнітання» певної кількості міського населення в усіх розвинених країнах виступає справжнім мірилом урбанізації. На сучасному етапі, в період економічної та політичної нестабільності, зростання соціальної напруги, дуже важливим є визначення пріоритетів поліпшення якості життя населення у кожному регіоні України, враховуючи те, що їх перелік, відповідно до історичних особливостей перебігу урбанізації, буде різним.

Для Херсонської області розвиток урбанізаційних процесів носить суперечливий характер. Її слабоурбанізованість зумовлена відносною периферійністю (зокрема, віддаленістю від столиці), низькою транспортною доступністю, обмеженими можливостями в отриманні різних послуг (через малолюдність місцевих центрів). Також це – наслідок аграрності господарського профілю, сільського укладу та умов життя переважної кількості людей, найменшої в Україні мережі міст. Це накладає свій відбиток на умови і спосіб життя населення, його трудову поведінку, детермінує можливості і способи вирішення соціально-економічних проблем. Фактично останні десятиліття процес урбанізації в області розвивався вшир, а не вглиб, що пов'язано з міграцією сільського населення до міст, при цьому більшість населення зберігає сільський уклад життя, який, в кризових умовах, ще і допомагає вижити багатьом родинам.

Херсонська область має один з найнижчих (серед регіонів України) регіональних індексів людського розвитку й таке її положення останнім часом не змінюється [2]. Збереження демографічного балансу регіону є вирішальним фактором подальшого його розвитку, і відсутність дій держави щодо збереження населення та підвищення якості його життя загалом буде призводити до зникнення поселень, в першу чергу сільських, але зрозуміло – до розвитку міських поселень це не призведе.

До числа основних проблем, пов'язаних з урбанізаційними процесами в системі просторового розвитку на теренах Херсонщини, варто віднести:

- відсутність потрібної диверсифікації економічного розвитку міст області – центрів локальних систем розселення;
- неузгодженість соціального, економічного та екологічного аспектів розвитку населених пунктів та прилеглих територій;
- уповільнення розвитку більшості малих міст, селищ міського типу і сіл;
- недостатня кількість та якість об'єктів соціально-культурного обслуговування населення та слабкість транспортних зв'язків між центрами субрегіональної і локальних систем розселення та іншими поселеннями регіону, що ускладнює доступність мешканців до важливих об'єктів життєзабезпечення населення;
- зростаюча диспропорційність соціально-економічного розвитку між Херсоном та периферійними районами і поселеннями області;
- незадовільний стан більшості компонентів життєзабезпечення, у т.ч. у міській місцевості;
- антропогенний тиск і проблеми забезпечення населення чистою питною водою, утилізація відходів тощо.

Зважаючи на значний потенціал екорозвитку Херсонської області, для впливу на поживлення її соціально-економічного поступу, доцільною є концентрація зусиль на створення спеціальних інструментів, які включають розробку нормативних актів, що визначають формування нових організаційних форм, зокрема зон особливого соціоекологічного режиму природокористування, інноваційних кластерів тощо. Це буде сприяти комплексному розвитку території і раціональному використанню того людського (у т.ч. інтелектуального) потенціалу, який має область, а також екологічних її ресурсів.

З позицій збалансованого просторового розвитку області важливим є подолання «провінційності» укладу, умов і способу життя більшості периферійних, віддалених від основного сузір'я міст районів області, і визначення поліцентричної моделі як системної цілі розвитку Херсонщини і формування нових центрів зростання, туристично-оздоровчого, природоохоронного, сільськогосподарського та іншого призначення. На досягнення цієї стратегічної мети має бути спрямована інтеграція та координація всіх «політик», які мають територіальний вимір: регіональної, аграрної, екологічної, науково-інноваційної, транспортно-інфраструктурної тощо. Суть політики – не в прямому субсидуванні такого розвитку, а у тому, щоб оцінити, використати і взаємно підсилити конкурентні переваги кожного поселення і території, які мають рівні можливості зайняти ту чи іншу нішу на українському та міжнародному ринках.

Херсонщина вочевидь буде рухатися за урбаністичним вектором розвитку, наслідком чого має бути не безкінечне зростання лише двох існуючих ядер регіону – Херсону і Нової Каховки і затухання активності в усіх інших поселеннях, а збалансований розвиток регіону, в пріоритетах якого – розвиток нових опорних центрів, насамперед, рекреаційного призначення, а також забезпечення населення житлово-комунальними, інфраструктурними, соціальними та культурними благами, принаймні кращої їх доступності. Керування таким урбаністичним розвитком має грамотно поєднуватись із врахуванням соціально-географічних особливостей розвитку території і населення [1].

Слід відзначити, що роль слабоурбанізованих регіонів як володарів унікальних рекреаційних, природоохоронних ресурсів на сучасний день зростає: наявність чистого повітря, інших унікальних характеристик може, при вмілому їх використанні, забезпечити населення новими сферами зайнятості, які відповідають за змістом унікальній специфіці регіонів. Ці безсумнівні переваги характерні і для Херсонської області, вони сприяють виникненню і розвитку відтворювальних процесів, здатних сформувати умови для нормалізації ситуації на ринку праці і покращення якості життя населення.

Стверджуємо, що не всі території обов'язково мають прямувати в бік високоурбанізованого середовища. Стратегічні напрями і першочергові заходи покращення якості життя населення Херсонської області повинні мати всеохоплюючий та комплексний характер. Вони спрямовані, в першу чергу, на подолання різноманітних диспропорцій просторового розвитку. Переваги даного приморського регіону України, що володіє унікальними рекреаційними, природоохоронними ресурсами, мають бути враховані в стратегіях його розвитку як такі, які сприяють збалансованій урбанізації.

Література:

1. Гукалова І. В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: монографія / І. В. Гукалова ; Інститут географії НАН України. – К., 2009. – 347 с.
2. Інтегральний індекс регіонального людського розвитку / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.idss.org.ua/ukr_index/irlr_2014.html